

ARRANGING A PUZZLE IN THIRD-GRADE HUMAN AND COMMUNITY EDUCATION

Krasimira Nikolova

South-West University "Neofit Rilski", Bulgaria, sept.13.krasi@mail.bg

Abstract: It is imperative to use interactive methods in primary school learning in primary school education, which enhances the role of learning through interaction with others, and especially with peers.

In the process of teamwork arrangement of a puzzle, which is a kind of research activity, conditions are created for forming and developing habits for interpersonal interaction between students, for building skills for working together and bringing it to a successful end. The organization of the joint activity, the execution of personally meaningful productive work helps to solve the frequently occurring problems related to the increase of activity and the formation of interest in the learning process. The ability to work in a team that is created from a very early school age is valuable because it leads to empowerment, integration, activity, initiative and other qualities that build up in students. The most important thing in these creative activities, besides creating a whole product, is that all children actively participate, work, feel engaged and know that the success of the group depends on the fulfillment of their commitment. When students are encouraged to play more often in class and the vocabulary is enriched, the imagination develops. The child has acquired knowledge and skills, but also self-confidence.

That is why we believe that jigsaw puzzle placement is one of the most interactive methods of teaching people and society.

Keywords: pedagogy, team and team work, puzzle arrangement, interactive methods

ПОДРЕЖДАНЕТО НА ПЪЗЕЛ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО В ТРЕТИ КЛАС

Красимира Николова

ЮЗУ „Неофит Рилски“, България, sept.13.krasi@mail.bg

Резюме: В обучението при запознаване с обществената среда в началното училище е наложително да се използват интерактивните методи, което дава възможност за повишаване ролята на ученето чрез взаимодействие с другите и най-вече с връстниците.

В процеса на осъществяване на екипното подреждане на пъзел, което е своеобразна изследователска дейност, се създават условия за формиране и развитие на навици за междуличностно взаимодействие между учениците, за изграждане на умения за съвместна работа и нейното довеждане до успешен край. Организацията на съвместната дейност, изпълнението на личностнозначима продуктивна работа помага да се решат често възникващи проблеми, свързани с повишаването на активността и с формирането на интерес към процеса на учене. Умението да се работи в екип, което се създава още от най-ранна ученическа възраст е ценно, защото води до разкрепостяване, интегриране, активност, инициативност и други качества, които се изграждат у учениците. Най-важното в тези творчески дейности, освен създаването на цялостен продукт е, че всички деца активно участват, работят, чувстват се ангажирани и знаят, че от изпълнението на ангажимента им зависи успеха на групата. Когато учениците се стимулират да играят по-често в часовете по Човекът и обществото се обогатява речникът им, развива се въображението. Детето е придобило знания и умения, но освен това и самочувствие.

Ето защо считаме, че подреждането на пъзел има място сред интерактивните методи на обучение по Човекът и обществото.

Ключови думи: педагогика, екип и екипна работа, подреждане на пъзел, интерактивни методи

1. УВОД

Динамичното време, в което живеем, изисква от хората да бъдат активни, мобилни и толерантни, да умеят да работят в екип; да търсят, обработват и използват информация; да анализират ситуацията и да действат адекватно. Тази потребност на съвременното общество обуславя комбинирането и използването на нови методи и форми на обучение в образователната система, а защо не и възраждане, или използване в нов контекст, на добре забравени стари такива. За целта особено подходящо е използването на интерактивни методи, реализирани чрез екипна учебна дейност.

В обучението при запознаване с обществената среда в началното училище е наложително да се използват интерактивните методи, което дава възможност за повишаване ролята на ученето чрез взаимодействие с другите и най-вече с връстниците. „Елементът обмен на впечатления, информация, разсъждения и оценки в процеса на обучение е от голямо значение за конструиране на собственото познание като синтез от социални, емоционални и рационални компоненти“ (Петрова В., 2009: 7). Този синтез предполага изграждането на нови познавателни схеми и развитие на личността на ученика в посока към по-ефективна учебна дейност.

2. ОСНОВАНИЯ ЗА ПРИЧИСЛЯВАНЕ НА ПОДРЕЖДАНЕТО НА ПЪЗЕЛ КЪМ ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ

Има ли място подреждането на пъзел сред интерактивните методи, използвани в обучението по човекът и обществото? Нашият отговор на този въпрос е категорично да. Основания за отделянето на пъзела от игровите методи е неговото приложение като предметно обособена дейност, която има за цел да се възстанови определена цялост, предварително и преднамерено разделена на отделни елементи. В повечето случаи това се отнася за изображение, но адаптирането на подреждането на пъзел за учебни цели допуска и други варианти.

Пъзелът е изобретен през 1767 година от англичанина картограф Джон Спилсбъри. Първият пъзел е карта на света. Изображенията били предварително разрязвани на отделни парчета, чиято цялост се възстановява чрез правилното им свързване. Този забавен начин да се учи география скоро се пренесъл в различни области. Днес пъзелът се среща и във вариант главоблъсканица, а с изобретяването на цифрови приложения виртуалният пъзел пристигна и в 21-ви век.

Основанията ни да го причислим към интерактивните методи в обучението се обуславя от стимулирането и активизирането на следните параметри на педагогическия процес:

- Повишаване на субектността в дейностите на учениците. В обучението това означава избор и личностна изява на всеки ученик, поемане на отговорност за изпълнение на конкретна задача, личностно ангажиране с мнение. Дава се изключителна възможност на учениците да са в центъра на процеса на обучение като активни участници и откриватели на нов опит и познание.
- Разкриване на собствен опит и разсъждения. Подреждането на пъзел изисква позитивна и стимулираща среда, в която детето без притеснение от неуспех да изкаже своите мисли. В обучението по човекът и обществото сетивният и миналият познавателен опит на учениците имат голямо значение, поради което тази особеност на подреждането на пъзели може да се реализира на широка съдържателна основа. Учителят е съветник и помощник, който създава подходяща учебна среда за самостоятелна и творческа работа на учениците.
- Създаване на положителна мотивация и чувство за успех. Участието в подреждане на пъзел предполага творческа изява на детето и природно любопитство. Те обогатяват мотивацията за учене, допълнително стимулирана от задачи с оптимална новост и трудност, позволяващи личен избор. Работата независимо и в екип позволява всеки ученик да се включи с любими дейности и силни страни, като максимално допринесе за общата работа и му позволява да оцени приноса на останалите участници, като се подкрепят и заедно решават проблеми и преодоляват конфликти. Общата цел – решаването на проблема, обединява участниците, изглажда противоречията, стимулира сътрудничеството.
- Използване на синергията на групата. В последните години много автори обръщат внимание на новото качество на общите и обединени усилия за решаване на определен учебен проблем. Важно място в новата синергетична интерпретация на интерактивните методи заема постановката за взаимно допълване и обогатяване на теоретичното и практическото, дедукцията и индукцията, образното и логичното, емоционалното и рационалното в процеса на обучение.

Екипното подреждане на пъзел притежава всички тези характеристики като подпомага развитието на положителни чувства между съучениците и подобрени взаимоотношения на основата на добита самоувереност и уважение към другите.

3. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОДРЕЖДАНЕТО НА ПЪЗЕЛ С УЧЕБНА ЦЕЛ

Подреждането на пъзел с учебна цел е органично свързано с обучението в сътрудничество, което се характеризира с:

- Наличие на обща цел;
- Чувство на индивидуална отговорност от страна на всеки участник в съвместната дейност;
- Позитивна взаимна зависимост;

- Рефлексия, осмисляне на процесите на взаимодействие с цел подобряване ефективността на груповата дейност.

В процеса на осъществяване на екипното подреждане на пъзел, което е своеобразна изследователска дейност, се създават условия за формиране и развитие на навици за междуличностно взаимодействие между учениците, за изграждане на умения за съвместна работа и нейното довеждане до успешен край. Организацията на съвместната дейност, изпълнението на личностнозначима продуктивна работа помага да се решат често възникващи проблеми, свързани с повишаването на активността и с формирането на интерес към процеса на учене. Умението да се работи в екип, което се създава още от най-ранна ученическа възраст е ценно, защото води до разкрепостяване, интегриране, активност, инициативност и други качества, които се изграждат у учениците. Най-важното в тези творчески дейности, освен създаването на цялостен продукт е, че всички деца активно участват, работят, чувстват се ангажирани и знаят, че от изпълнението на ангажимента им зависи успеха на групата. Когато учениците се стимулират да играят по-често в часовете по Човекът и обществото се обогатява речникът им, развива се въображението. Детето е придобило знания и умения, но освен това и самочувствие.

Особено внимание на педагогиката на сътрудничеството отделят и българските учени П. Петров и М. Атанасова, които характеризират педагогиката на сътрудничеството като педагогика на хуманните и демократични взаимоотношения, където ученето се осъществява без принуда, основано е на интересите и желанието на учениците и се използват образователният и възпитателният потенциал на обкръжаващата среда (Марулевска, 2009: 29).

„Кооперативната човешка дейност, в това число и съвместната учебна дейност на учениците в процеса на обучение, е свързана с решаването на два важни проблема. Първият е свързан с разбирането, изразява се в ефективна комуникация между членовете на екипите и между самите екипи, в утвърждаването на способности за обмен на информация, както и за начините за изразяване на мнения и чувства. Вторият проблем се отнася до намирането на баланс между интересите на отделните равнища на системата, между отделните членове на екипите като цяло, между учители, ученици, училищно ръководство (Марулевска, 2009: 31).

Става въпрос за намаляване на конфронтацията чрез преодоляване на различни видове конфликти и с установяване на отношения на взаимно уважение, толерантност и търпимост, без конформизъм.

Важна дидактическа особеност на подреждането на пъзел е нейният прагматичен и социално ориентиран характер. Тя поставя ученика пред необходимостта да търси решение на реална задача, да действа активно за създаване на предпоставки за решението. Умело направлявани от преподавателя, учениците са поставени в ситуации да мислят, да общуват, да оценяват, да размишляват, правят анализ на собствени мисли и преживявания.

Като интерактивен метод в обучението подреждането на пъзел се състои в съвместно конструиране от учениците на изображение, схематичен или логически модел чрез свързване на предварително разделените им части. „В този процес взаимодействието между учениците е насочено към използване на знанията и находчивостта на всеки отделен участник и на всички заедно, взаимно допълване и синхронизиране приноса на всеки за изграждане на търсената цялост“ (Петрова В., 2009: 108).

Съдържателен елемент на метода е представата за целостта, която трябва да се изгради. Особено ценна е задачата да се създаде смислена и адекватна цялост, заради което пъзелът се използва в обучението по човекът и обществото. В зависимост от търсената цялост, се разграничават различни форми на приложение на метода:

- Подреждане на изображение на конкретни обекти.
- Подреждане на схематични модели – карти, схеми.
- Подреждане на логически модел на процеси и явления в обществената действителност.
- Подреждане на обобщени модели на информация – таблици и т.н.

В. Петрова препоръчва съвместното изграждане на пъзел да се провежда в групи от по 2 -3 ученика, за да може всеки да се включи пълноценно и удовлетворително в съвместната дейност (Петрова В., 2009: 109). Този процес оказва добро влияние върху развитието на мисленето, догадката, подсещането като познавателни стратегии.

4. ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДА ПОДРЕЖДАНЕ НА ПЪЗЕЛ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО В ТРЕТИ КЛАС

Различните видове пъзели могат да изпълняват разнообразни дидактически задачи в обучението по Човекът и обществото в трети клас: разпознаване на външни белези, ориентиране в картографски изображения, свързване на процеси и явления, конструиране на логическа цялост.

Подреждането на пъзел може да намери място във всички учебни теми по учебния предмет като самостоятелна задача или като част от по-общо задание.

Така например в обобщителната тема „Хановете на Дунавска България“ на третокласниците бе предложено да подредят изображение, да разпознаят владетеля и да попълнят страница от „Летописна книга“, в която се описват делата на изображения владетел.

Матрица на пъзел „Хан Кубрат“

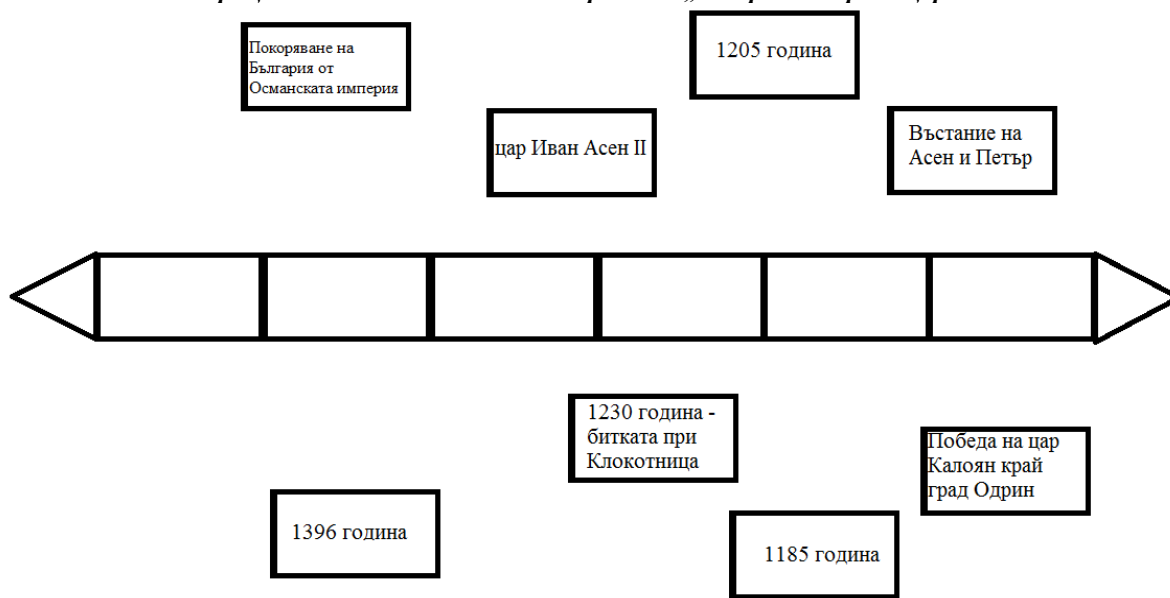

Класът бе разделен на групи от по четирима ученика. Задачата от една страна провокира интереса на децата, а от друга, бяха допълнени знанията на част от тях по непринуден начин.

Подреждането на схематичен модел най-ярко се илюстрира чрез изображението на България на географската карта. Първоначално контурът може да се раздели на по-малко, а в последствие на повече части, като на тях могат да се отбележат някои ориентирни – столицата на България, родното място, изучавани селища или други обекти. Така учениците по-лесно се ориентират в географската карта.

Интересен пример за използване на подреждането на пъзел като интерактивен метод може да приложим в урок по Човекът и обществото в трети клас по темата „Второто българско царство. Възстановяване, могъщество и гибел“. Поставена е задача в екипи от 4 ученици да се подреди линия на времето за Второто българско царство. Пъзелът подпомага изграждането на времевите представи на учениците и ориентирването им в последователността на събитията.

Матрица и сегменти на Линия на времето „Второ българско царство“

Особено ценен е пъзелът като обобщен модел на информация. Целта на този вид пъзели обикновено е обобщаване и подреждане на голям обем конкретни знания. Това може да стане чрез конструиране на

таблицы, чието съдържание частично или цялостно е преднамерено извадено от правилното си място. Интерес и висока мотивация в условия на работа в екип създава подреждането на информацията на правилното място, съобразяването с хоризонталните и вертикалните показатели. Особено подходящ е този метод, когато е необходимо да се обобщят и затвърдят знания със специфични информационни детайли, за прецизиране на имена, дати, названия.

При обобщаване на темата „Първите народни будители“ – Човекът и обществото 3 клас, чрез работа в екип върху пъзел се диференцират знанията, подрежда се информацията и се откроява специфичният принос на всеки от изучаваните народни будители. Работата с този метод дава много добри резултати и по отношение на трайността на знанията.

Матрица на таблица „Първите народни будители“

име	Паисий Хилендарски	Софроний Врачански	д-р Петър Берон	Васил Априлов	Неофит Рипски
Портрет					
Просветителска дейност					

Сегменти на таблица „Първите народни будители“

През 1762 г. написва "История славяно-българска"	Преписал книгата на Паисий и четял откъси от нея в черквата.	През 1824 г. издава "Буквар с различни поучения"	Създава първият български учебен глобус.	С негова помощ е открито първото светско училище в Габрово.
				

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Методът подреждане на пъзел е ориентиран към персоналните, индивидуалните и социалните цели на образованието, срещу формализма в традиционната класна стая. Чрез него се въвличат учениците в дейности, които допълват традиционното преподаване, като им дават повече свобода да доразвиват своите знания и умения в интересни и полезни за тях теми и дейности. Учениците следват своето темпо, интегрират се в групи и екипи, създават се повече възможности за мотивация и отговорност. При подреждането на пъзел по един непринуден начин се активизира игровата мотивация на дейността и това създава условия за позитивно, и в същото време познавателно наситено взаимодействие в екипите.

Въпреки, че се изисква по-сложна техническа подготовка, методът подреждане на пъзел има място в процеса на обучение по Човекът и обществото, защото е ефективен, поставените задачи се изпълняват с желание и влияят положително не само върху резултатите от обучението, но и върху цялостното личностно развитие на ученика.

ЛИТЕРАТУРА

- Борисова, М. (2014). Проектно базирано обучение в началния етап на българското училище. Педагогика №4. 606-610.
- Василева, Е. (2002). Детето в началното училище. София: Просвета. 31-46.
- Герова, В. (2013). Иновационен потенциал на метода на проектите в началното училище. Педагогика №5. 703-709.
- Дончева, Ю. (2017). Методика на обучението по човекът и обществото: ръководство за семинарни упражнения. Русе: Лени Ан. 98-120.
- Дончева, Ю. (2018). Успешна социализация и социална интеграция за всяко дете чрез формиране на ключови социални компетентности и (меки) умения. Педагогика №7. 980-992.
- Епитропова, А., Димова, Й., Камарска, К. (2012). Активно обучение по природни науки. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“. 44-48.
- Кръстева, А. (2002). Екипът и екипното обучение – измерения и реалности. Педагогика №8. 17-25.
- Марулевска, К. (2009). Проектнобазирана учебна дейност в началното училище. Благоевград: УИ Неофит Рилски. 33-45.
- Матанов, Х., Патарчанова, Е., Чурукова, Л. (2018). Книга за учителя по човекът и обществото за 3. Клас. София: Аноубис. 42-84.
- Пенкин, Р., Якимов, Г. (2018). Книга за учителя по човекът и обществото за 3. Клас. София: Булвест 2000. 30-147.
- Пенкин, Р., Якимов, Г. (2018). Човекът и обществото за 3. Клас. София: Булвест 2000.
- Петрова, В. (2009). 12 интерактивни метода в обучението по Роден край, Околен свят, Човекът и природата, Човекът и обществото в I-IV клас. Стара Загора: ИК Кота. 108-120.